

CZY ZMIANA SYSTEMU KIEROWANIA I DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ WPROWADZONA Z DNIEM 1 STYCZNIA 2014 R. ZNIOŚŁA ZASADĘ JEDNOOSOBOWEGO DOWODZENIA W CZASIE POKOJU?

Hanna Rutkiewicz¹

Streszczenie: Z dniem 1 stycznia 2014 r. weszła w życie ustawa z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw, która wprowadziła dość radykalne zmiany w „pokojuowym” (obowiązującym poza czasem wojny) systemie kierowania, a w szczególności dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej. Od tej daty w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na najwyższym szczeblu dowodzenia nie obowiązuje, przynajmniej w czasie pokoju, zasada jednoosobowego dowodzenia, czego nie wyartykułowano w uzasadnieniu projektu wspomnianej ustawy. Wyklucza ją ustawowe usytuowanie na tym szczeblu hierarchii organizacyjnej trzech najwyższych dowódców, właściwych rzeczowo w określonych sferach, niepozostających wobec siebie w hierarchicznej podległości służbowej. Nie pozwala na zmianę tego stanu przyznanie Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego określonych bardzo ogólnikowo i wywiedzionych dopiero w drodze interpretacji zapisu ustawowego kompetencji nadzorczych względem Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych i Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Żadnego z tych dowódców regulacje ustawowe nie uprawniają do dowodzenia pozostałymi. Nie można przyjąć, by powszechnie artykułowana i aprobowana zasada cywilnej kontroli nad armią oznaczała przypisanie cywilnemu ministrowi kompetencji dowodzenia, a nie kierowania, armią. Można natomiast stwierdzić, że zasada jednoosobowego dowodzenia została zachowana w obszarach przyporządkowanych odpowiednio: Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódcy Operacyjnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, gdy chodzi o dowodzenie każdego z nich w swoim obszarze. **Słowa kluczowe:** Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych, Polskie Siły Zbrojne, prawo, prawo konstytucyjne, ustawa prawna, system dowodzenia.

Istota problemu

W dniu 22 lipca 2013 r. prezydent podpisał ustawę z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw², mówiąc o niej m.in.: „To zmiana, która dostosowuje system dowódczy do realnych potrzeb, możliwości i zadań stojących przed Siłami Zbrojnymi”³. Na stronie internetowej Biura Bezpieczeństwa Narodowego określono udział BBN-u w pracach nad tą zmianą jako aktywny, samą zmianę nazywając reformą systemu kierowania i dowodzenia i uznając ją za jeden z priorytetów prezydentury w sferze Sił Zbrojnych

¹ Doktorantka WCY WAT.

² Dz.U. z 2013, poz. 852.

³ www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/glowne-inicjatywy/lata-2010-2015/reforma-systemu-kierowa/6055,Reforma-systemu-kierowania-i-dowodzenia.html.

Rzeczypospolitej Polskiej⁴. W dniu 12 marca 2013 r. Rada Ministrów przyjęła projekt wspomnianej ustawy przedłożony przez Ministra Obrony Narodowej, a następnie, 17 kwietnia 2013 r., wniosła go do Sejmu⁵. 21 czerwca 2013 r. Sejm przegłosował tę ustawę, a 12 lipca 2014 r. – Senat⁶. Powołana ustawa z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw została promulgowana dnia 29 lipca 2013 r., a weszła w życie z dniem 1 stycznia 2014 r. Datę wejścia w życie tego aktu normatywnego w powyższy sposób określił zawarty w nim przepis art. 17.

W opracowaniu z dn. 22 lipca 2013 r. zatytułowanym: *10 faktów nt. nowego systemu dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP*, zamieszczonym na stronach internetowych Biura Bezpieczeństwa Narodowego⁷, wyrażającym najwyższą aprobatę wobec wspomnianej zmiany, zawarto m.in. następujące tezy:

„1. Nowy system dowodzenia SZ RP jest w pełni kompatybilny z systemem dowodzenia NATO: oddzielone są od siebie struktury odpowiedzialne za planowanie, dowodzenie ogólne w codziennym funkcjonowaniu wojsk, dowodzenie operacyjne w sytuacjach kryzysowych i w czasie wojny. 2. Nowy system dowodzenia wzmacnia cywilną odpowiedzialność i kontrolę nad armią: Minister Obrony Narodowej będzie kierował Siłami Zbrojnymi poprzez dwóch Dowódców: Generalnego i Operacyjnego oraz będzie miał do pomocy Szefa Sztabu Generalnego, ulokowanego ponad wojskowym łańcuchem dowodzenia. Zwiększa to jednocześnie wymagania wobec przygotowania i kompetencji osoby powoływanej na stanowisko Ministra Obrony Narodowej. (...) 4. W nowym systemie dowodzenia Szef Sztabu Generalnego WP będzie mógł być w pełni obiektywnym doradcą MON i jego prawą ręką w zakresie dowodzenia jako najwyższy rangą wojskowy oraz przedstawiciel Sił Zbrojnych w strukturach międzynarodowych. (...)”. Podobnie o zmianie wypowiedzieli się S. Koziej⁸ i T. Siemoniak⁹.

⁴ Ibidem.

⁵ www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1236.

⁶ Ibidem.

⁷ www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/glowne-inicjatywy/lata-2010-2015/reforma-systemu-kierowa/6055,Reforma-systemu-kierowania-i-dowodzenia.html.

⁸ E. Żemła, J. Tańska, *Gen. Stanisław Koziej: wyzwania na 2014 rok*, „Polska Zbrojna”, 28.12.2013 r., www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/10937?t=Gen-Stanislaw-Koziej-Wyzwania-na-2014-rok-, *Za dużo wodzów*, www.uwazamrze.pl/arttykul/983799/za-duzo-wodzow, *Reforma dowodzenia nie spowoduje fali odejść z wojska*, „Polska Zbrojna”, www.polskazbrojna.pl/home/articleshow/7744?t=Reforma-dowodzenia-nie-spowoduje-fali-odejsc-z-wojska, www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/glowne-inicjatywy/lata-2010-2015/reforma-systemu-kierowa/6055,Reforma-systemu-kierowania-i-dowodzenia.html

⁹ *Siemoniak i Koziej: reforma dowództw nie wymaga zmiany konstytucji*, 4 stycznia 2013 r., www.wiadomosci.onet.pl/kraj/siemoniak-i-koziej-reforma-dowodztw-nie-wymaga-zmiany-konstytucji/cw373

Entuzjazmu twórców wskazanej nowelizacji, delikatnie mówiąc, nie podzielali np.: P. Makarewicz¹⁰, F. Puchała¹¹, J. Kręcikij¹², R. Polko¹³, M. Dura¹⁴, krytykując założenia, czas, warunki, tryb, zasady, konsekwencje wprowadzonych zmian, a także ich stosunek do normy konstytucyjnej. Analiza stanowisk w tej kwestii, całościowa ocena wprowadzonych zmian, a zwłaszcza ich kompleksowa interpretacja, chociaż byłaby bardzo potrzebna, nie może być celem niniejszego opracowania, które dotyczy w gruncie rzeczy tylko jednego tytułowego zagadnienia. Dlatego też pominięta została problematyka tzw. drugiego etapu reformy systemu kierowania i dowodzenia, związana z regulacją ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw¹⁵ i dotycząca „wojennego” systemu kierowania i dowodzenia. Jak wynika z dalszych uwag, poziom skomplikowania i brak jednoznaczności analizowanych regulacji utrudnia precyzyjne ustalenie relacji między trzema najwyższymi dowódcami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, za jakich niewątpliwie należy uznać po nowelizacji: Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowódcę Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych i Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Problem jest o tyle istotny, że brak uprawnienia któregoś z tych dowódców do dowodzenia pozostałymi oznaczałby rewolucyjne w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej zniesienie zasady jednoosobowego dowodzenia, czego nie wyartykułowano w uzasadnieniu projektu powołanej ustawy z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw¹⁶.

Zasada jednoosobowego dowodzenia, obok innych zasad, formułowana jest we właściwych aktach normatywnych lub w teorii dowodzenia. Na przykład M. Strzoda, podkreślając, że jest ona zaprzeczeniem dowodzenia kolegialnego, stwierdza, że przestrzegają jej

¹⁰ *Szykują „prezent” na Święto Wojska Polskiego*, 6 lipca 2013 r., www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/12/; *Senat zatwierdził demontaż systemu dowodzenia*, 12 lipca 2013, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/11/; *U progu chaosu*, 22 lipca 2013 r., www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/11/; *Kto będzie faktycznie dowodził?*, 27 października 2013 r., www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/9/; *Naga prawda*, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/8/; *Szkodnictwa ciąg dalszy*, 12 kwietnia 2014 r., www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/7/.

¹¹ *Dziwna reforma*, „Głos Weterana i Rezerwisty” 2013 nr 4, przyt. za: P. Makarewicz, *Dziwna reforma* – artykuł gen. dyw. w st. spocz. dr. Franciszka Puchały, 8 kwietnia 2013, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/2013/04/08/dziwna-reforma-artykul-gen-dyw-w-st-spocz-dr-franciszka-puchaly/

¹² *Organizacja dowodzenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – czas na zmiany?*, [w:] red. W. Górcalski, *Barwy i cienie bezpieczeństwa*, Warszawa 2013.

¹³ T. Karpowicz, *To próba obejścia Konstytucji. Gen. Polko o nowych rozwiązaniach dotyczących wojska*, NASZ WYWIAD, 1.04.2013 r., www.wpolityce.pl/polityka/239423-to-proba-obejscia-konstytucji-gen-polko-o-nowych-rozwiazaniach-dotyczacych-wojska-nasz-wywiad

¹⁴ *Prawda i fałsz. O reformie systemu dowodzenia i kierowania Siłami Zbrojnymi RP*, „Nowa Technika Wojskowa” 2013 nr 3.

¹⁵ Dz.U. z 2015 r., poz. 529.

¹⁶ www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1236.

siły zbrojne wszystkich państw i nawet w państwach, w których realizowane jest kolegialne dowodzenie, również tylko jeden dowódca uprawniony jest do podejmowania ostatecznej decyzji¹⁷. Autor ten zalicza wzajemnie uzupełniające się i przenikające zasady jednoosobowości i jedności dowodzenia do praw dowodzenia – z racji wykorzystywania ich w czasie pokoju i kryzysu, jak również podczas wojny w każdym rodzaju działań bojowych i na każdym szczeblu dowodzenia¹⁸. Pierwszą z wymienionych zasad wiąże ze sposobem podejmowania decyzji, a zarazem ponoszenia odpowiedzialności przez dowódcę za powzięte decyzje; drugą sprowadza w praktyce do wyznaczenia głównodowodzącego, który sprawuje dowodzenie nad całością sił przeznaczonych do użycia w operacji¹⁹. Za zasady dowodzenia uznaje opracowane teoretycznie, ustalone i zweryfikowane w praktyce twierdzenia, prawidłowości i reguły, określające najracjonalniejsze sposoby działalności dowództw podczas przygotowania i prowadzenia działań, których stosowanie lub respektowanie umożliwia skuteczną realizację zadań²⁰. Do zasad dowodzenia zalicza: jedność, jednoosobowość, ciągłość, decentralizację i skrytość²¹. M. Strzoda definiuje jedność dowodzenia w następujący sposób: „(...) jest zasadą polegającą na wyznaczeniu jednego dowódcy, w myśl zamiaru, według którego prowadzi się przygotowanie działań oraz dowodzenie wojskami. W czasie ich prowadzenia zgodność tę osiąga się poprzez zrozumienie przez podwładnych zadania oraz jednolitość planowania i organizowania działań jednostek wszystkich rodzajów sił zbrojnych przewidzianych do osiągnięcia zakładanych celów”²². Natomiast jednoosobowe dowodzenie w definicji M. Strzody polega na osobistym podejmowaniu przez dowódcę (szefa, kierownika) decyzji stosownie do posiadanych kompetencji oraz całkowitej odpowiedzialności za te decyzje, podległe mu wojska i dowództwa (zarządy, oddziały, wydziały, sekcje)²³.

Charakterystyka prawnych podstaw wybranych zmian systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej wprowadzonych z dniem 1 stycznia 2014 r.

Na mocy art. 1-10 powołanej ustawy z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw zmiany wprowadzono w dziesięciu ustawach, a mianowicie:

- 1) w ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 189),

¹⁷ [w:] red. J. Kręcikij, J. Wołęjszo, *Podstawy dowodzenia*, Warszawa 2007, s. 38.

¹⁸ Ibidem, s. 40, 43.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem, s. 53.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

- 2) w ustawie z dnia 1 grudnia 1961 r. o izbach morskich (Dz.U. z 2009 r. Nr 69, poz. 599, z późn. zm.),
- 3) w ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r., poz. 461, z późn. zm.),
- 4) w ustawie z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. z 2009 r. Nr 12, poz. 67, z późn. zm.),
- 5) w ustawie z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium (Dz.U. Nr 93, poz. 1063, z późn. zm.),
- 6) w ustawie z dnia 11 kwietnia 2003 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (Dz.U. Nr 83, poz. 760, z późn. zm.),
- 7) w ustawie z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593, z późn. zm.),
- 8) w ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.),
- 9) w ustawie z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz.U. Nr 171, poz. 1055),
- 10) w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz.U. Nr 228, poz. 1368 oraz z 2012 r., poz. 1068).

Przepisy art. 11-16 powołanej ustawy z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw zawierają następujące postanowienia ogólne dotyczące wprowadzanych lub znoszonych z ich mocy dowództw lub dowódców:

- 1) z dniem wejścia w życie ustawy likwiduje się Dowództwo Wojsk Lądowych, Dowództwo Sił Powietrznych, Dowództwo Marynarki Wojennej i Dowództwo Wojsk Specjalnych (art. 11);
- 2) z dniem wejścia w życie ustawy Minister Obrony Narodowej utworzy Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych (art. 12);
- 3) z dniem wejścia w życie ustawy Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych staje się Dowództwem Operacyjnym Rodzajów Sił Zbrojnych (art. 13);
- 4) z dniem wejścia w życie ustawy część Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej podporządkowana na podstawie dotychczasowych przepisów Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych staje się częścią Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej podporządkowaną Dowódcy Operacyjnemu Rodzajów Sił Zbrojnych (art. 16);
- 5) Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych jest następcą prawnym Dowódcy Wojsk Lądowych, Dowódcy Sił Powietrznych, Dowódcy Marynarki Wojennej i Dowódcy Wojsk Specjalnych, a Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych jest następcą prawnym Dowódcy Operacyjnego Sił Zbrojnych (art. 14);

- 6) Sprawy wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy prowadzone przez:
1. Dowódcę Wojsk Lądowych, Dowódcę Sił Powietrznych, Dowódcę Marynarki Wojennej i Dowódcę Wojsk Specjalnych przejmuje Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych;
 2. Dowódcę Operacyjnego Sił Zbrojnych przejmuje Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych.

Spośród pozostałych zmian wprowadzonych powołaną ustawą z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw zostaną poniżej wskazane regulacje dwóch znowelizowanych w ten sposób ustaw najistotniejsze z punktu widzenia analizowanej problematyki.

W art. 1 nowelizowanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 852) ust. 1 otrzymał brzmienie: „1. Minister Obrony Narodowej kieruje działem administracji rządowej obrona narodowa oraz jest organem, za którego pośrednictwem Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje w czasie pokoju zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, zwanymi dalej „Siłami Zbrojnymi”. Poprzednio stanowił on jedynie, że Minister Obrony Narodowej jest naczelnym organem administracji państwowej w dziedzinie obronności Państwa (Dz.U. z 2013 r., poz. 189 t.j.). Art. 1 ust. 2 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej pozostał po nowelizacji w brzmieniu niezmienionym, a mianowicie: „2. Minister Obrony Narodowej wykonuje swoje zadania przy pomocy Ministerstwa Obrony Narodowej, zwanego dalej „Ministerstwem”, w skład którego wchodzi Sztab Generalny Wojska Polskiego”. Kierowanie przez Ministra Obrony Narodowej działalnością Ministerstwa i Sił Zbrojnych zmieniono w ten sposób, że określające je wyrażenie: „bezpośrednio oraz przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, sekretarza lub sekretarzy stanu i podsekretarzy stanu” zastąpiono sformułowaniem: „bezpośrednio lub przy pomocy sekretarza stanu lub sekretarzy stanu i podsekretarzy stanu, Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych, zwanego dalej Dowódcą Generalnym”, oraz Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, zwanego dalej „Dowódcą Operacyjnym” (art. 3 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej). W ogóle usunięty został dotychczas obowiązujący (przed dniem 1 stycznia 2014 r.) przepis art. 3 ust. 2 ww. ustawy w brzmieniu następującym: „2. Minister Obrony Narodowej podejmuje decyzje w sprawach związanych ze strukturą, organizacją i działalnością Sił Zbrojnych, po zasięgnięciu opinii lub na wniosek Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego”. Artykuł 5 ust. 1 ww. ustawy stanowi obecnie, że Ministrowi Obrony Narodowej podlegają bezpośrednio: 1) Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, 2) Dowódca Generalny, 3) Dowódca Operacyjny. Według znowelizowanego art. 6 ust. 1 ww. ustawy Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego nie dowodzi w imieniu Ministra

Obrony Narodowej Siłami Zbrojnymi w czasie pokoju, jak miało to miejsce stosownie do brzmienia tego przepisu sprzed dnia 1 stycznia 2014 r., lecz to Minister Obrony Narodowej kieruje działalnością rodzajów Sił Zbrojnych przy pomocy Dowódcy Generalnego oraz Dowódcy Operacyjnego. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego został, w myśl obecnie obowiązującego brzmienia art. 6 ust. 2 ww. ustawy, organem pomocniczym Ministra Obrony Narodowej w kierowaniu działalnością Sił Zbrojnych w czasie pokoju. W poprzednio obowiązującym brzmieniu przepis ten stanowił, że Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego wykonuje swoje zadania przy pomocy Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Obecnie postanowienie tej treści zamieszczono w art. 8 ust. 2 ww. ustawy. Nie znajduje natomiast odpowiednika w obowiązującym brzmieniu ww. ustawy art. 7 ust. 2, który nazywał Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego najwyższym pod względem pełnionej funkcji żołnierzem w czynnej służbie wojskowej. Do zakresu działania Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego należy obecnie (art. 8 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej):

- 1) planowanie strategicznego użycia Sił Zbrojnych;
- 2) programowanie wieloletniego rozwoju Sił Zbrojnych;
- 3) nadzór nad ogólną i operacyjną działalnością Sił Zbrojnych, w tym w szczególności nad planowaniem operacyjnym, gotowością mobilizacyjną i bojową, szkoleniem oraz rozwojem organizacyjno-technicznym Sił Zbrojnych;
- 4) reprezentowanie Sił Zbrojnych w najwyższych kolegialnych organach polityczno-wojskowych organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem;
- 5) doradzanie Ministrowi Obrony Narodowej w sprawach dotyczących ogólnej i operacyjnej działalności Sił Zbrojnych;
- 6) planowanie przygotowania Ministerstwa do funkcjonowania na stanowiskach kierowania w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny;
- 7) przygotowanie i utrzymanie stanowisk kierowania w rejonach rozwinięcia zapasowych stanowisk kierowania obroną państwa dla Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz ministrów i centralnych organów administracji rządowej wskazanych przez Prezesa Rady Ministrów.

Jeżeli chodzi o nowelizowaną ustawę z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 461, z późn. zm.), to przepis art. 3 ust. 3 tego aktu normatywnego nie został zmieniony ustawą powołaną dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw, w związku z czym w skład Sił Zbrojnych nadal wchodzi jako ich rodzaje: 1) Wojska Lądowe; 2) Siły Powietrzne; 3) Marynarka Wojenna; 4) Wojska Specjalne. O ile jednak przed wspomnianą zmianą dowódcami rodzajów Sił Zbrojnych byli: Dowódca Wojsk Lądowych, Dowódca Sił Powietrznych, Dowódca Marynarki Wojennej oraz Dowódca Wojsk Specjalnych, to obecnie, na

mocy tej samej jednostki redakcyjnej w postaci art. 3 ust. 4a powołanej ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, „Dowódcami rodzajów Sił Zbrojnych są Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych, zwany dalej „Dowódcą Generalnym”, i Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych, zwany dalej „Dowódcą Operacyjnym”. Wskazana nowelizacja ww. ustawy wprowadza także nową prerogatywę Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi, że sprawując zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi, w szczególności m.in. wskazuje on, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych (art. 5 pkt 1a ww. ustawy). Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych dotyczą dodane w ww. ustawie przepisy art. 11a i art. 11b w następującym brzmieniu:

„Art. 11a. 1. Dowódca Generalny jest właściwy w zakresie dowodzenia jednostkami wojskowymi i związkami organizacyjnymi Sił Zbrojnych z wyłączeniem jednostek wojskowych lub związków organizacyjnych Sił Zbrojnych:

1) bezpośrednio podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej albo innym organom lub podmiotom;

2) podporządkowanych Dowódcy Operacyjnemu.

2. Do zakresu działania Dowódcy Generalnego w szczególności należy:

1) realizacja programów rozwoju Sił Zbrojnych;

2) planowanie, organizowanie i prowadzenie szkolenia podległych jednostek wojskowych i związków organizacyjnych Sił Zbrojnych;

3) organizowanie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;

4) szkolenie rezerw osobowych na potrzeby użycia w sytuacji kryzysowej lub w razie wojny oraz utrzymywanie ich w gotowości do tego użycia;

5) realizacja zadań dotyczących logistyki wojskowej w jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych Sił Zbrojnych;

6) współpraca z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych z obronnością państwa;

7) zarządzanie i przeprowadzanie kontroli w podległych jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych na zasadach i w trybie określonych w przepisach ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. Nr 185, poz. 1092).

3. Dowódca Generalny wykonuje swoje zadania przy pomocy Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych, zwanego dalej „Dowództwem Generalnym”.

4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze zarządzenia, szczegółowy zakres działania, siedzibę i strukturę organizacyjną Dowództwa Generalnego.

Art. 11b. 1. Dowódca Operacyjny jest właściwy w zakresie dowodzenia operacyjnego częścią Sił Zbrojnych podporządkowaną mu na podstawie decyzji Ministra Obrony Narodowej.

2. Do zakresu działania Dowódcy Operacyjnego w szczególności należy:

- 1) planowanie, organizowanie i prowadzenie operacji w ramach użycia Sił Zbrojnych w czasie pokoju, w sytuacji kryzysowej lub w czasie wojny;
 - 2) wykonywanie zadań Ministra Obrony Narodowej w zakresie ochrony granicy państwowej w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej w czasie pokoju, w sytuacji kryzysowej lub w czasie wojny;
 - 3) planowanie, organizowanie i prowadzenie szkolenia organów dowodzenia Sił Zbrojnych zgodnie z wojennym systemem dowodzenia, a także zapewnienie ich współdziałania z dowództwami jednostek wojskowych i związków organizacyjnych Sił Zbrojnych, które mają zostać mu podporządkowane;
 - 4) określanie wymagań operacyjnych dla Sił Zbrojnych w zakresie planowania operacyjnego oraz programowania rozwoju Sił Zbrojnych;
 - 5) przygotowanie stanowiska dowodzenia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych;
 - 6) zarządzanie i przeprowadzanie kontroli w podległych jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych na zasadach i w trybie określonych w przepisach ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej;
 - 7) przewodniczenie Radzie SAR, o której mowa w art. 121 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz.U. Nr 228, poz. 1368 oraz z 2012 r., poz. 1068).
3. Dowódca Operacyjny wykonuje swoje zadania przy pomocy Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, zwanego dalej „Dowództwem Operacyjnym”.
4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze zarządzenia, szczegółowy zakres działania, siedzibę i strukturę organizacyjną Dowództwa Operacyjnego.

Wnioski

„Ministrowi Obrony Narodowej podlegają bezpośrednio: 1) Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego; 2) Dowódca Generalny; 3) Dowódca Operacyjny” – tak sformułowana treść art. 5 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej nie ustala hierarchii tych stanowisk; nie może stanowić przesłanki hierarchizacji sama kolejność ich wyliczenia, której można co najwyżej przypisywać znaczenie symboliczne. Jedyna hierarchia, jaka z tego wynika, to niewątpliwe podporządkowanie każdego z wymienionych dowódców – w równym stopniu – Ministrowi Obrony Narodowej, zgodnie zresztą z eksponowaną wielokrotnie zasadą cywilnej kontroli nad armią. Minister Obrony Narodowej kieruje działem administracji rządowej obrony narodowej oraz jest organem, za którego pośrednictwem Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje w czasie pokoju zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi (art. 1 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej), co jest przejawem podwójnej podległości armii – Prezydentowi i Prezesowi Rady Ministrów – każdorazowo za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej (będącego członkiem Rady Ministrów i z tego tytułu podlegającego bezpośrednio Prezesowi Rady Ministrów; Prezydent

pozostaje oczywiście – zgodnie z konstytucją – poza strukturą organów administracji rządowej). Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego bez wątpienia nie dowodzi w imieniu Ministra Obrony Narodowej Siłami Zbrojnymi w czasie pokoju, ponieważ przepis zawierający taką normę (art. 6 ust. 1 ww. ustawy) obowiązujący przed dniem 1 stycznia 2014 r. w takim brzmieniu obecnie nie obowiązuje (uwzględniając odrębne przepisy, można już w tym miejscu stwierdzić, że nie istnieje przepis, który stanowiłby, że Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego dowodzi Siłami Zbrojnymi). Zgodnie z jego obecnym brzmieniem to Minister Obrony Narodowej kieruje działalnością rodzajów Sił Zbrojnych przy pomocy Dowódcy Generalnego oraz Dowódcy Operacyjnego. Czy robi to zatem także przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego? Nie, jeśli kierowanie działalnością rodzajów Sił Zbrojnych przy pomocy określonego organu nie jest tożsame z uznaniem określonego organu za organ pomocniczy Ministra Obrony Narodowej w kierowaniu działalnością Sił Zbrojnych w czasie pokoju (za taki art. 6 ust. 2 ww. ustawy uznaje Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego). Wprawdzie można byłoby uznać, że kierowanie przez ministra określoną działalnością przy pomocy jakiegoś organu oznacza pod względem kompetencyjnym (z punktu widzenia danego organu) to samo co bycie organem pomocniczym w kierowaniu przez ministra określoną działalnością, jednak w pierwszym przypadku chodzi o kierowanie działalnością rodzajów Sił Zbrojnych w każdym czasie (przy pomocy Dowódcy Generalnego oraz Dowódcy Operacyjnego), w drugim zaś o kierowanie działalnością Sił Zbrojnych w czasie pokoju (z wykorzystaniem Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jako organu pomocniczego), a to bez wątpienia różne pojęcia. Wydaje się, że nie ulega również wątpliwości, iż kierowanie działalnością Sił Zbrojnych jest pojęciem szerszym od kierowania działalnością rodzajów Sił Zbrojnych (z tej prostej przyczyny, że Siły Zbrojne stanowią – chociażby w rozumieniu powołanej ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej – pojęcie szersze od rodzajów Sił Zbrojnych). Nadal jednak powyższe ustalenia prowadzą do stwierdzenia różnic w zakresach kompetencji trzech wyszczególnionych dowódców, a nie podporządkowania któregośkolwiek z nich innemu.

Czy takiego podporządkowania Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego nie wprowadza art. 1 ust. 2 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej, stanowiąc (tak samo zresztą jak przed nowelizacją), że Minister Obrony Narodowej wykonuje swoje zadania przy pomocy Ministerstwa Obrony Narodowej, w skład którego wchodzi Sztab Generalny Wojska Polskiego, tzn. że zadania te wykonuje także przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, który stoi na czele tego Sztabu? Do ustawowych zadań ww. Ministra, jak wcześniej zostało ustalone, należy przecież m.in. kierowanie działalnością Ministerstwa i Sił Zbrojnych – na mocy art. 3 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej. Ta sama norma kompetencyjna

stanowi jednak, że to kierowanie odbywa się bezpośrednio lub przy pomocy sekretarza stanu lub sekretarzy stanu i podsekretarzy stanu, Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego uczestniczy więc w tym procesie na równi z tymi dowódcami.

W powołanych przepisach pojawia się jednak jeszcze jedna funkcja Ministra Obrony Narodowej, a mianowicie jest on organem, za którego pośrednictwem Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje w czasie pokoju zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi (art. 1 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej). Jeśli zaliczymy to do zadań Ministra Obrony Narodowej, wtedy należy uznać, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, że wykonuje on je także przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. A w tym obszarze zadań normy ustawowe nie wskazują bezpośrednio Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych ani Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Czy to znaczy, że zostali oni pozbawieni, na rzecz Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, kompetencji w zakresie pomagania Ministrowi Obrony Narodowej w sprawowaniu za jego pośrednictwem w czasie pokoju zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi? Nie, przynajmniej o tyle, o ile znaczenie sprawowania w czasie pokoju zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi pokrywa się ze znaczeniem kierowania działalnością Sił Zbrojnych, które Minister Obrony Narodowej może realizować przecież, jak było wcześniej wykazane, przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, przy czym odpowiednia norma kompetencyjna nie różnicuje znaczenia wymienionych organów pod tym względem.

Dopiero zakres działania Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (art. 8 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej), obejmujący m.in. (pkt 3) nadzór nad ogólną i operacyjną działalnością Sił Zbrojnych (w tym w szczególności nad planowaniem operacyjnym, gotowością mobilizacyjną i bojową, szkoleniem oraz rozwojem organizacyjno-technicznym Sił Zbrojnych), pozwala przypisać mu kompetencje nadzorcze w pewnych obszarach działalności Sił Zbrojnych w ogóle, w tym obu Dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych, których oni nie posiadają wobec niego. To, że wymieniona norma kompetencyjna nie wspomina w ogóle o organach poddanych nadzorowi, nie zmienia faktu przyznania Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego kompetencji nadzorczych także względem obu Dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych – w wyszczególnionych obszarach. Zakres nadzoru został przy tym określony niezwykle szeroko i ogólnikowo jako nadzór nad właściwie całą działalnością Sił Zbrojnych, bo przecież tak można rozumieć *ogólną i operacyjną działalność Sił Zbrojnych*. Użycie w omawianej normie kompetencyjnej wyrażenia: *w tym w szczególności nad planowaniem operacyjnym, gotowością mobilizacyjną i bojową, szkoleniem oraz rozwojem organizacyjno-technicznym Sił Zbrojnych* stanowi jedynie wskazanie przykładów

typowych dla ogólnej i operacyjnej działalności Sił Zbrojnych, ale nie wyczerpuje całego zakresu tej działalności i nie ogranicza się do wybranych jej rodzajów. Podobnie należy rozumieć omawiane wyrażenie w kontekście doradzania Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego Ministrowi Obrony Narodowej w sprawach dotyczących ogólnej i operacyjnej działalności Sił Zbrojnych (art. 8 ust. 1 pkt 5 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej), tzn. że Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego doradza Ministrowi Obrony Narodowej w sprawach dotyczących w zasadzie wszelkiej działalności Sił Zbrojnych.

Oczywiście to doradzanie nie wpływa w żaden sposób na powstanie nadrzędności Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego nad Dowódcami Rodzajów Sił Zbrojnych, natomiast należy się zastanowić nad znaczeniem wspomnianego nadzoru w tym kontekście. Nadzór to możliwość sprawdzania czyjejś działalności łącząca się z pewnymi uprawnieniami do ingerencji w tę działalność²⁴. Pojęcie nadzoru utożsamiane jest z kontrolą i prawem do władczej ingerencji w czyjąś sferę praw i powinności²⁵. Omawiane regulacje ustawowe nie określają w żaden sposób możliwości ani granic takiej ingerencji Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w ramach nadzoru nad ogólną i operacyjną działalnością Sił Zbrojnych, w tym nad mieszczącą się w tym pojęciu ogólną i operacyjną działalnością Dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych.

Interpretując art. 8 ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej, M. Gocuł stwierdził, że pod pojęciem nadzoru kryje się „cały katalog zadań” obejmujących następujące funkcje: „(...) zbieranie informacji o tym, co się dzieje. Obserwacja, monitorowanie, ocena, zmiana kierunków działania, wpływanie na podmioty, które realizują te działania, wydawanie poleceń, współzarządzanie, kierowanie, kontrola czy oddziaływanie władcze (...)”²⁶. Zgadając się z takim definiowaniem nadzoru, P. Makarewicz zwraca uwagę, że ten model dotyczy kompetencji nie organu pomocniczego, lecz przełożonego, a Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jest w zmienionym systemie dowodzenia organem pomocniczym Ministra Obrony Narodowej i nie jest przełożonym Dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych. P. Makarewicz dostrzega sprzeczność wewnętrzną ustawowej regulacji pozycji Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego zachodzącą pomiędzy nadaniem mu wspomnianych uprawnień nadzorczych a równoczesnym pozbawieniem go pozycji przełożonego względem organów nadzorowanych i zastąpieniem jej pozycją organu pomocniczego o kompetencjach doradczych względem Ministra Obrony Narodowej²⁷.

²⁴ P. Chmielnicki, *Akty nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego w Polsce*, LexisNexis 2006, www.lex.pl

²⁵ Ibidem.

²⁶ polska-zbrojna.pl, 25.10.2013 r., przyt. za: P. Makarewicz, *Kto będzie faktycznie dowodził?*, 27 października 2013 r., www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/9/.

²⁷ *Kto będzie faktycznie dowodził?*, 27 października 2013 r., www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/9/.

M. Gocul przekonuje, że ta sprzeczność jest tylko pozorna, argumentując w następujący sposób: „Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, który będzie doradzał ministrowi obrony narodowej i jednocześnie sprawował nadzór nad ogólną oraz operacyjną działalnością sił zbrojnych, nie musi oddziaływać bezpośrednio, tak jak to ma miejsce dzisiaj. Uczyni to za pośrednictwem urzędu Ministra Obrony Narodowej, któremu przedstawi swoje opinie, ekspertyzy i rekomendacje. Na tym ma polegać faktyczny i szeroko rozumiany nadzór. Sztab Generalny nie będzie kolosem na glinianych nogach. Dzisiaj możemy powiedzieć, że sztab dowodzi. Po wejściu w życie reformy nie będzie dowodził, ale aktywnie oddziaływał na dowódców poprzez osobę ministra obrony narodowej”²⁸.

P. Makarewicz zrównuje powyższą argumentację z niezrozumieniem ustrojowego usytuowania Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jako integralnej części urzędu Ministerstwa Obrony Narodowej, który nie może być narzędziem dla tegoż Sztabu²⁹. Natomiast trudności w rozumieniu regulacji ustawowej zmieniającej system kierowania i dowodzenia uważa za możliwe, tłumacząc je nieprecyzyjnymi zapisami, a nawet sprzecznościami w ustawie³⁰.

Na podstawie powyższych ustaleń można stwierdzić, że ustawa pośrednio, nie wprost, nadaje Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego pewną bliżej niesprecyzowaną nadrzędność wobec Dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych, wynikającą z przyznanых mu, równie niesprecyzowanych, uprawnień nadzorczych – dosłownie nie nad nimi, tylko nad określoną działalnością, w tym ich działalnością. Twierdzenie to opiera się przede wszystkim na przedstawionej interpretacji ustawowego wyrażenia *nadzór*. Sposoby i granice władczej ingerencji w ramach tego nadzoru, nieokreślone w żaden sposób ustawowo, mogą być doprecyzowane w aktach podustawowych. Bez takich regulacji szczegółowych nie da się bardziej precyzyjnie określić stosunku Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego do Dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych.

Z pewnością jednak nadzór nie jest pojęciem tożsamym z kierowaniem i dowodzeniem, a więc Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego nie kieruje ani nie dowodzi żadnym z Dowódców Rodzajów Sił Zbrojnych; nie jest ich przełożonym, zwierzchnikiem itp. Nie zmienia tego ustawowo zagwarantowane Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego reprezentowanie Sił Zbrojnych w najwyższych kolegialnych organach polityczno-wojskowych organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem (art. 8 ust. 1 pkt 4 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej), chociaż pod względem symbolicznym jest to wyraźne wyróżnienie tego organu. Za podobne wyróżnienie można też uznać nadanie

²⁸ E. Żemła, M. Chilczuk, *Gen. Gocul: Sztab nie jest kolosem na glinianych nogach*, polska-zbrojna.pl, 25.20.2013 r., www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/10098?t=Gen-Gocul-Sztab-nie-jest-kolosem-na-glinianych-nogach

²⁹ *Kto będzie faktycznie dowodził?*, op. cit.

³⁰ *Ibidem*.

mu wcześniej wskazanych kompetencji nadzorczych i doradczych. Na pewno natomiast obniża pozycję Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w porównaniu ze stanem prawnym sprzed 1 stycznia 2014 r. (art. 8 ust. 1 pkt 5 powołanej ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej) zniesienie:

- uzależnienia podejmowania przez Ministra Obrony Narodowej decyzji w sprawach związanych ze strukturą, organizacją i działalnością Sił Zbrojnych od zasięgnięcia opinii lub od wniosku Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego;
- nazwania Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w przepisie rangi ustawowej najwyższym pod względem pełnionej funkcji żołnierzem w czynnej służbie wojskowej.

Jak wynika z powyższych analiz, od 1 stycznia 2014 r. w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na najwyższym szczeblu dowodzenia nie obowiązuje, przynajmniej w czasie pokoju, zasada jednoosobowego dowodzenia. Wyklucza ją ustawowe usytuowanie na tym szczeblu hierarchii organizacyjnej trzech najwyższych dowódców, właściwych rzeczowo w określonych sferach, niepozostających wobec siebie w hierarchicznej podległości służbowej. Nie pozwala na zmianę tego stanu przyznanie Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego określonych bardzo ogólnikowo i wywiedzionych dopiero w drodze interpretacji zapisu ustawowego kompetencji nadzorczych względem Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych i Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Żadnego z tych dowódców regulacje ustawowe nie uprawniają do dowodzenia pozostałymi. Uprawnionym do wydawania poleceń lub rozkazów każdemu z nich jest Minister Obrony Narodowej – samodzielnie lub w ramach pośrednictwa w sprawowaniu zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Nie można jednak przyjąć, by powszechnie artykułowana i aprobowana zasada cywilnej kontroli nad armią oznaczała przypisanie cywilnemu ministrowi kompetencji dowodzenia, a nie kierowania, armią. Można natomiast stwierdzić, że zasada jednoosobowego dowodzenia została zachowana w obszarach przyporządkowanych odpowiednio: Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódcy Operacyjnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, gdy chodzi o dowodzenie każdego z nich w swoim obszarze.

LITERATURA:

1. P. CHMIELNICKI, *Akty nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego w Polsce*, LexisNexis 2006, www.lex.pl.
2. M. DURA, *Prawda i fałsz. O reformie systemu dowodzenia i kierowania Siłami Zbrojnymi RP*, „Nowa Technika Wojskowa” 2013, nr 3.
3. J. KRĘCIKIJ, *Organizacja dowodzenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – czas na zmiany?*, [w:] red. W. Gocalski, *Barwy i cienie bezpieczeństwa*, Warszawa 2013.
4. F. PUCHAŁA, *Dziwna reforma*, „Głos Weterana i Rezerwisty” 2013, nr 4.
5. M. STRZODA, [w:] red. J. Kręcikij, J. Wołęjszo, *Podstawy dowodzenia*, Warszawa 2007.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE:

1. T. KARPOWICZ, *To próba obejścia Konstytucji. Gen. Polko o nowych rozwiązaniach dotyczących wojska*. NASZ WYWIAD, 1.04.2013 r., www.wpolityce.pl/polityka/239423-to-proba-obejscia-konstytucji-gen-polko-o-nowych-rozwiazaniach-dotyczacych-wojska-nasz-wywiad.
2. S. KOZIEJ, *Reforma dowodzenia nie spowoduje fali odejść z wojska*, Polska-Zbrojna, www.polskazbrojna.pl/home/articleshow/7744?t=Reforma-dowodzenia-nie-spowoduje-fali-odejsc-z-wojska.
3. S. KOZIEJ, *Za dużo wodzów*, www.uwazamrze.pl/arttykul/983799/za-duzo-wodzow.
4. P. Makarewicz, *Kto będzie faktycznie dowodził?*, 27 października 2013, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/9/.
5. P. MAKAREWICZ, *Naga prawda*, 26 grudnia 2013, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/8/.
6. P. MAKAREWICZ, *Senat zatwierdził demontaż systemu dowodzenia*, 12 lipca 2013, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/11/.
7. P. MAKAREWICZ, *Szkodnictwa ciąg dalszy*, 12 kwietnia 2014, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/7/.
8. P. MAKAREWICZ, *Szykują „prezent” na Święto Wojska Polskiego*, 6 lipca 2013, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/12/.
9. P. MAKAREWICZ, *U progu chaosu*, 22 lipca 2013, www.makarewicz-53.blog.onet.pl/page/11/.
10. *Siemoniak i Koziej: reforma dowództw nie wymaga zmiany konstytucji*, 4.01.2013 r., www.wiadomosci.onet.pl/kraj/siemoniak-i-koziej-reforma-dowodztw-nie-wymaga-zmiany-konstytucji/cw373
11. www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/glowne-inicjatywy/lata-2010-2015/reforma-systemu-kierowa/6055,Reforma-systemu-kierowania-i-dowodzenia.html.
12. www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/glowne-inicjatywy/lata-2010-2015/reforma-systemu-kierowa/6055,Reforma-systemu-kierowania-i-dowodzenia.html.
13. www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1236.
14. www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1236.
15. E. ŻEMŁA, M. CHILCZUK, gen. Gocuł, *Sztab nie jest kolosem na glinianych nogach*, polska-zbrojna.pl, 25.20.2013 r., www.polska-zbrojna.pl/home//10098articleshow?t=Gen-Gocul-Sztab-nie-jest-kolosem-na-glinianych-nogach
16. E. ŻEMŁA, J. TAŃSKA, gen. Stanisław Koziej, *Wyzwania na 2014 rok*, Polska Zbrojna, 28.12.2013 r., www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/10937?t=Gen-Stanislaw-Koziej-Wyzwania-na-2014-rok-

WHETHER THE CHANGE IN COMMAND AND CONTROL SYSTEM OF THE ARMED FORCES OF THE REPUBLIC OF POLAND, INTRODUCED ON JANUARY 1ST 2014 ABOLISHED THE PRINCIPLE OF ONE-MAN COMMAND IN PEACETIME?

Abstract: The article tries to bring an answer to the question, who commands the Armed Forces of the Republic of Poland in time of peace? Since 1st January, 2014 in the Polish Armed Forces at the highest level of command does not apply, at least in peacetime, the principle of single command. At the highest level of the organizational hierarchy are three commanders who are not opposed to each other in a hierarchical subordination. In time of peace the Polish President exercises over the Armed Forces through the Minister of National Defense. The Minister of National Defense directs authority over: the General Commander, the Operational Commander and the Chief of Staff of the Polish Armed Forces. The paper attempts to answer the question: what is legal and organizational relationship between these three commanders.

Keywords: Supreme Commander of the Armed Forces, Polish Armed Forces, Law, Constitutional Law, Statutory Bill, Command and Control System.